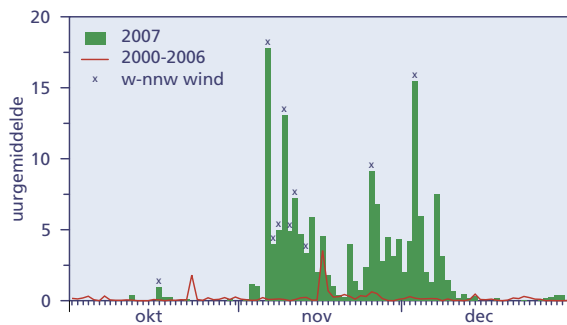

Middelste Jagers en Drieteenmeeuwen maken zeetrekten eind 2007 tot een feest

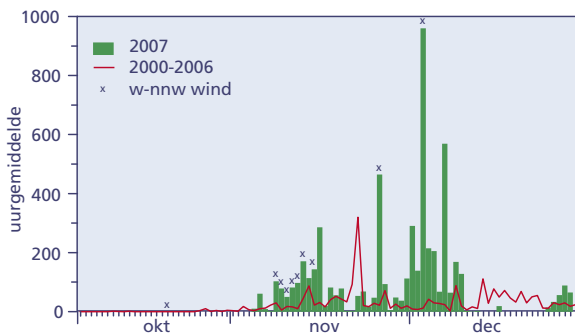

Drieteenmeeuw. Foto: Arjan Boele

Eerder is al ingegaan op de samenwerking tussen SOVON en Trektellen.nl, het in 2003 gestarte initiatief van Jethro Waanders en Gerard Troost om trekellingen via internet beschikbaar te maken. Een 'speciale tak' binnen het trektellen is het zeetrekten, een activiteit die sinds 1972 door de Club van Zeetrekwaarnemers (nu een werkgroep binnen de Nederlandse Zeevogel Groep) wordt gecoördineerd. Urenlang over zee turen, vooral bij stormachtige wind en niet zelden met fikse buien, is niet voor iedereen aantrekkelijk maar kan bijzondere soorten zoals pijlstormvogels en jagers opleveren. Bij veel vogelaars komt bij de gedachte aan Middelste Jagers het jaartal 1985 op, toen extreme aantallen werden waargenomen. In november 2007, bijna op de dag af 22 jaar later, werden de records verbroken! Tevens kwamen veel andere zeevogels mee.

Figuur 1. Middelste Jager. Timing van de doortrek (uurgemiddelden) langs 17 zeetrekposten in Nederland en Vlaanderen in 2007 en 2000-06 (x: dag met een wind tussen W en NNW én een gemiddelde windsnelheid van minimaal 4B in Vlissingen).

Figuur 2. Drieteenmeeuw. Timing van de doortrek (uurgemiddelden) langs 17 zeetrekposten in Nederland en Vlaanderen in november 2007 en 2000-2006. Voor uitleg zie figuur 1.

Najaar 2007

In de database van Trektellen.nl werden eind 2007 door de zeetrekters in totaal 1624 teluren ingevoerd verdeeld over oktober (30%), november (44%) en december (26%). In vergelijking met voorgaande jaren werd er wat meer geteld in november (in 2000-06 in totaal 5096 uren, resp. 40%, 33% en 27%). De telposten liggen verspreid langs de Nederlandse (15 posten) en Vlaamse kust (2). De meeste teluren werden gemaakt in Scheveningen (290), Huisduinen-Den Helder (288), Noordwijk (169) en Westkapelle (156). Het late najaar van 2007 gaat bij veel tellers de boeken in als een mooi seizoen. Zo werden er bijvoorbeeld relatief veel Stormvogeltjes en Vaal Stormvogeltjes gezien, met uurgemiddelden die in de laatste drie maanden 11,6 resp. 3,9 maal zo hoog waren als in 2000-06. Ook soorten als Bergeend (factor 3,5), Rosse Franjepoot (4,0), Grote Burgemeester (6,4), Kleine Alk (18,5) en Papegaaiduiker (4,2) deden het goed. De meeste Kleine Alken vlogen op 10 november langs Westkapelle (661, de op twee na beste dag ooit voor ons land).

Ruim 5000 Middelste Jagers

Het verschijnen van grote aantallen Middelste Jagers in de zuidelijke Noordzee in november 2007 zal veel waarnemers lang bijblijven. Een flink deel trok weliswaar vrij snel verder via Westkapelle en Cap Gris Nez, NW-Frankrijk (735 op 6-11 november 2007), maar vele vogels bleven door weersomstandigheden een tijdje in de zuidelijke Noordzee rondhangen (daar wijzen ook noordwaarts vliegende vogels in de tweede helft van de maand op). De jagers verbleven dikwijls bij groepen Drieteenmeeuwen (die met of zonder vis soms verdronken en opgevreten werden, J. van Dijk). In totaal werden er op de Nederlands-Vlaamse telposten aan zee liefst 5152 Middelste Jagers genoteerd (uurgemiddelde in oktober-december 3,2 tegen 0,2 in 2000-06).

De meeste jagers werden gezien bij windrichtingen tussen W en NNW en een kracht van minimaal 4B (figuur 1). Tijdens de trek golf op 6-12 november werden er bijna 3000 gezien, waarvan de meeste in Westkapelle (figuur 3). Hier was het op 6 november feest met 362 Middelste Jagers (98% naar Z) in groepen tot 10 (T. Luiten e.a.). Na twee relatief rustige dagen zorgde een noordwesterstorm (7-8B) op 9 november voor een toeloop aan vogelaars en erg veel zeevogels. Na 10 uur tellen stonden er in Westkapelle 408 Middelste Jagers op de teller (377 Z, 31 N), een nipte verbetering van het Nederlandse record (was 407 incl. 36 pleisteraars op 7 november 1985, Hondsbossche Zeevering). Enkele weken later, vooral op 25 november (NW 5-7B), werden voor de Hollandse Kust veel Middelste Jagers gezien (o.a. Bloemendaal aan Zee 149, Noordwijk 122, Katwijk 121, Scheveningen 103). Tellers in Noordwijk en Katwijk merkten op 25 november dat sommige individueel herkenbare vogels meerdere keren passeerden (A. Steenvoorden, B. Wielstra). Het percentage noordwaarts vliegende vogels op deze posten (44%) was deze dag veel hoger dan aan het begin van de invasie (13% op 6-9 november). Ook tijdens eerdere invasies bleven Middelste Jagers langere tijd pleisteren. Begin december werden er nog steeds trekkers gemeld (3 december bij WNW 7B te Scheveningen 157 vogels, 93% Z), met de laatste verplaatsingen op 7-9 december. Het ging voornamelijk om juvenielen. Van de 983 jagers te Westkapelle op 6-9 november waren er slechts 21 (sub)adult (T. Luiten e.a.), van 203 te Scheveningen op 25-26 november maar 1 en van 157 op 3 december slechts 2 (R. van der Vliet, M. de Lange e.a.).

Van 9-12 november werden ook Middelste Jagers gezien in het IJsselmeergebied (Vijfhoek-Diemen 19, Flevocentrale-Lelystad 11, IJmeerdiijk-Almere 5) en zelfs in het binnenland (Veenendaal 2, Uden 2, Lopik 1).

Middelste Jager boven zee bij Kapelle.
Foto: Thomas Luiten

Spectaculair was de groep van 5 over de Hoog-Buurlose Heide op de Veluwe op 9 november (S. Deuzeman).

Net als in 1985 bestond er de eerste dagen van de invasie twijfel omtrent de determinatie. De vogels die 6 november langs de kust verschenen, waren niet 'klassiek zwaar' en hadden daardoor wat weg van Kleine Jagers. Enkele weken later toonden de vogels minder slank en was determinatie eenvoudiger (R. van der Vliet).

Lemmingen en jagers

Evenals in november en december 2005 passeerden er weer flinke aantallen juveniele Middelste Jagers, al overtreffen de aantallen van 2007 die van 2005. Blijkbaar was 2007 een goed lemmingenjaar in de broedgebieden (dan komen veel Middelste Jagers tot broeden en vliegen er veel jongen uit). Dat klopt met gegevens uit Centraal Taimyr in Noord-Siberië. Hier werden sinds de start van een monitoringonderzoek in 1994 nog nooit zoveel lemmingen gezien. Op de toendra nestelden navenant veel Middelste Jagers (1,6 nest/km²) en het aantal uitgevlogen jongen was hoog (A. Gavrilov, M. Soloviev, www.arcticbirds.ru).

Invasie 1985

De invasie van 2007 kan worden vergeleken met de uitgebreid beschreven invasie van 1985 (o.a. Camphuysen & van IJendoorn 1988 in Dutch Birding 10: 54-66; Camphuysen 1992 in Sula 6: 139-147). Ook deze invasie volgde op een goed lemmingenjaar in Taimyr. Toen werden er van 2-12 november in Nederland ca. 4000 Middelste Jagers geteld (75% juveniel, 15% onvolwassen, 10% adult), waarvan naar schatting een kwart tot de helft dubbeltellingen betrof. Het ging, in tegenstelling tot 2007, om een enkelvoudige piek. Een ander verschil is dat de vogels in 1985 door voedselgebrek of ziekte in slechte conditie verkeerden en hongerig waren. Sommige vogels konden nauwelijks op hun poten staan, en er werden in november-december 159 dode vogels gevonden. Gelet

op de berichten waren de jagers in 2007 in een betere conditie.

Vele duizenden Drieteenmeeuwen

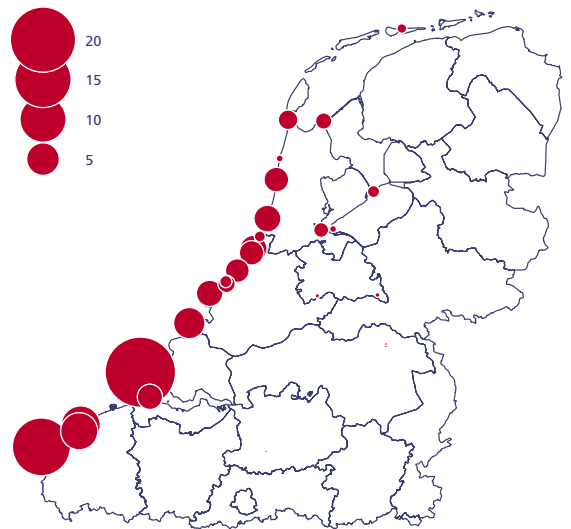
Ook Drieteenmeeuwen waren talrijk in de laatste drie maanden van 2007, met in totaal 155.000 ex. (gemiddeld 95,3/uur tegen 22,9 in 2000-06). De timing van de doortrek vertoont overeenkomsten met die van de Middelste Jager, met de beste trek in november/begin december op dagen met een stevige W tot NNW-wind: 6-14 november, 25-26 november en 3 december (figuur 2).

De meeste vogels trokken langs de Hollandse kust en bij Westkapelle (figuur 4). Indrukwekkend was de trek op 25 november langs Bloemendaal aan Zee, waar in 8 uur bijna 22.000 Drieteenmeeuwen passeerden (93% N). Op 3 december werden fraaie aantallen gezien bij Scheveningen (5600, waarvan 94% Z) en Westkapelle (ruim 11.000, waarvan 88% Z; op 7 december nog eens ruim 10.000).

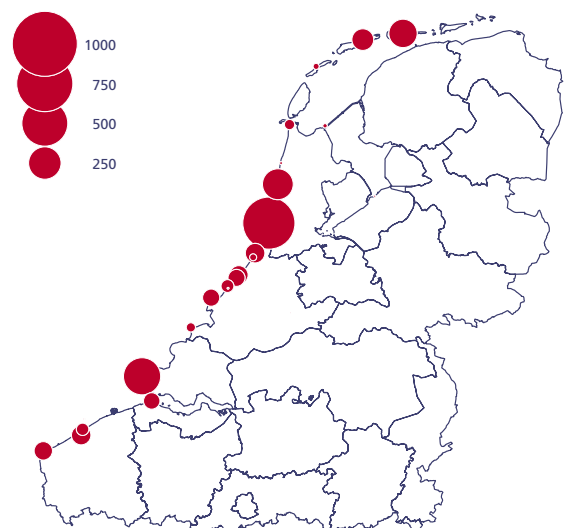
Tussen 10-13 november werden ook enkele Drieteenmeeuwen op binnenlandse telposten waargenomen, zoals in het IJsselmeergebied (o.a. Flevocentrale-Lelystad 20) en langs de Lek bij Lopik (1) en Bergambacht (1).

Met dank aan alle tellers voor het doorgeven van hun trektellingen en aan Hans Schekkerman, Jelle van Dijk en Michel de Lange voor informatie uit de Siberische broedgebieden of het doornemen van een conceptversie van dit artikel.

Arjan Boele, Fred Hustings
& Gerard Troost

Figuur 3. Middelste Jager. Uurgemiddelden tijdens trektellingen 6-12 november 2007 in Nederland en Vlaanderen.

Figuur 4. Drieteenmeeuw. Uurgemiddelden tijdens trektellingen in november-december 2007 in Nederland en Vlaanderen.